

Ter bescherming van de voorwerpen in de bodem, wordt de waterafvoer van de weilanden en de stand van het grondwater op natuurniveau gehouden. Het open landschap wordt behouden door begrazing met runderen. In het beschermde en omheinde gebied kunt u wandelen, maar houd rekening met het veel!

Offermoeras

In het IJzeren tijdperk offerden de krijgers wapens van verslagen vijanden in dit moeras. Archeologen hebben ongeveer 40% van het moeras opgegraven. Ter bescherming van de voorwerpen in de bodem, wordt de waterafvoer van de weilanden en de stand van het grondwater op natuurniveau gehouden. Het open landschap wordt behouden door begrazing met runderen. In het beschermde en omheinde gebied kunt u wandelen, maar houd rekening met het veel!

Offermosen (das Offermoor)

Um in der Erde befindliche Gegenstände zu schützen, wurde die Entwässerung der Weiden reduziert, und ebenso wurde der Grundwasserspiegel angehoben. Weidendes Vieh sorgt dafür, dass die Landschaft offen bleibt. In dem unter Naturschutz stehenden Gebiet ist Rücksicht auf das Vieh nehmen!

Offermosen – the Sacrificial Bog

During the Iron Age people sacrificed weapons from defeated enemies in the boggy valley. Archaeologists have excavated about 40% of the bog. To protect the objects in the soil the drainage of the meadows has been lessened and the soil water level has been raised. The open landscape is preserved through the grazing of livestock. In the preserved area you can enter the paddock. Please show respect towards the livestock!

Adgang og formidling for offentligheden – det grønne partnerskab

Gennem samarbejde i et grønt partnerskab er Illerup Ådal gjort yderligere tilgængelig, så publikum har flere muligheder for at komme frem til Offermosen.

Ved Foerlev Møllegård er der etableret en parkeringsplads, hvorfra der er adgang til fods i kanten af Mesing Sønderskov, eller man kan tage stien tværs over ådalen. Stien over ådalen er etableret med fast belægning frem til Fuglsangsskoven, så stien i tørt vejr normalt også er egnet for kørestole, barnevogne etc. Resten af stierne er mest velegnet til færdsel med vandtæt fodtøj.

Ved Foerlev Mølle er der indrettet et handicapvenligt toilet i hjørnet af en driftsbygning.

Fra motorvejsrastestpladsen Fuglsang Vest syd for de fredede arealer er der en stiadgang gennem Fuglsangsskoven til Offermosen. Det er muligt at strække benene ved en lille tur ned i ådalen, hvor man kan komme i nærkontakt med det naturskønne område med sø, enge og de gamle, mægtige skove på ådalens skrænter.

Du er velkommen til at gå ind i de statsejede områder, som du kan se på kortet i denne folder og på de opstillede informationstavler. Tag hensyn til de græssende dyr! Færdsel i statejede område er ikke egnet for gangbesværede.

I de afgræssede enge er der masser af forskellige blomster og urter, og i vandet står mange slags siv og vandplanter. I sommerhalvåret er der et væld af farver og lyde i ådalen.

På de »nye« naturarealer er der skabt mulighed for, at en lang række forskellige planter og dyr kan etablere sig – både i og ved søen og på de afgræssede enge ned mod søen.

Flora og fauna

Skanderborg
KOMMUNE

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Friluftsrådet

I 2010-2012 blev der gennemført et grønt partnerskabsprojekt i Illerup Ådal. Deltagerne var private lodsejere, Naturstyrelsen, Skanderborg Kommune, Skanderborg Museum, Skanderborg Forsyning, Folkeoplysningsudvalget, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, VisitSkanderborg, Rotary Skanderborg og Oplev Søhøjlandet. Kulturstyrelsen udførte kulturhistorisk information om Offermosen og deltog i finansieringen af handicapvenlige adgangsforhold.

Partnerskabet i Illerup Ådal blev bl.a. støttet med private midler og frivilligt arbejde samt af Naturstyrelsen, Skanderborg Kommune, Folkeoplysningsudvalget, Det Grønne Råd, Rotary Skanderborg samt Friluftsrådet med tips- og lottomidler til friluftslivet.

Illerup Ådal

De fleste kender Illerup Ådal fra motorvejen, hvor man har et fint kig over den markante ådal. Illerup Åløber gennem dalen mod vest til Mossø, der i den vestlige ende igen har afløb via Gudenhøjen til Randers Fjord. De store øst-vest-gående dale i Jylland er sandsynligvis oprindeligt dybe sprækker er senere opfyldt af materiale, transporteret af is og smeltvand.

I dag er dalenes dybeste partier udfyldt med søer – som f.eks. Mossø. Nedbøren finder afløb til søerne gennem vandløbene i dalenes skrænter og via åerne på dalbundene.

Tidligere var det almindeligt at udrette åerne og sænke vandspejlet. Og hvis man også drænedede de lavtliggende arealer langs åen, opnåede man mulighed for at dyrke engene i ådalen. Det skete ved Offermosen ca. 1950.

Fredning af offermosen

I 1996 blev ca. 28 hektar i Illerup Ådal fredet og opkøbt af Miljøministeriet. I alt er 33 hektar opkøbt af ministeriet for at beskytte de arkæologiske fund, der fortsat ligger tilbage dybt nede i tørvvejorden.

Fredningens formål er bl.a., at de arkæologiske værdier i jorden ikke må ødelægges ved udtørring, og derfor blev det i forbindelse med fredningen bestemt, at vandstanden i området igen skulle hæves. Endvidere skulle offentlighedens sikres adgang til området.

Genopretning og naturpleje

De arkæologiske genstande, som endnu er i jorden, beskyttes bedst, hvis de ligger dybt under grundvandspejlet.

Vandstanden i åen er derfor hævet ved udlægning af sten på åens bund. Samtidig er det blevet muligt at lave grusdækkede gydebænker til fiskene i åløbet.

Ved dræningen i 1950 blev der etableret en pumpe, som løftede grundvandet fra engene op i Illerup Å. Terrænet sank derpå, fordi tørvvejorden udtørrede.

Dræningen af engene omkring offermosen er nu mindsket, fordi pumpen er slukket. Grundvandsstanden i engene er derved igen hævet, og tørv er vandmættet.

Et større område er oversvømmet, så der er genskabt en sø i ådalen. Vandstanden i søen varierer med årstiden.

Det åbne landskab i ådalen bevarer i dag ved afgræsning med bl.a. kreaturer og heste.